

2021-03-18

Vaiko išlaikymo prievolių užtikrinimas Europos Sąjungos valstybėse narėse ir kitose šalyse

Tiek tarptautinėse sutartyse, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje, tiek atskirų valstybių nacionalinėje teisėje įtvirtinta nuostata, kad tinkamas tėvų valdžios įgyvendinimas bei rūpinimasis vaiku pasinaudojant visomis tėvų valdžios teikiamomis galimybėmis – tai ne tik tėvų teisė, bet ir pareiga, kurios nėra vienas iš tėvų negali atsisakyti. Pareigos materialiai išlaikyti vaiką vykdymas yra esminis tėvų valdžios elementas ir būtina tinkamo tėvų valdžios įgyvendinimo sąlyga. Pripažįstama, kad vaikui neteikiant materialinio išlaikymo, neįmanomas ir kitų pareigų (pavyzdžiui, tinkamai rūpintis vaiko sveikata, švietimu, sudaryti kitas sąlygas darniam bei visapusiškam vaiko vystymuisi) vykdymas. Valstybių pareiga yra užtikrinti, kad tėvų teikiamas išlaikymas patenkintų vaiko poreikius, prižiūrėti tėvų išlaikymo prievolės tinkamą vykdymą.

Šiame darbe apžvelgiamas Europos Sąjungos kai kurių valstybių narių – Austrijos, Čekijos, Danijos, Estijos, Italijos, Latvijos, Lenkijos, Prancūzijos, Slovakijos, Švedijos, Vengrijos, Vokietijos – tėvų prievolės materialiai išlaikyti savo vaikus vykdymo užtikrinimo reglamentavimas, taip pat pristatomos Izraelio ir Moldovos teisės aktuose įtvirtintos nuostatos, susijusios su išlaikymo vaikui užtikrinimu.

Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybės narės savo nacionaliniais teisės aktais reguliuoja tiek vaikui tėvų teikiamo privalomo materialinio išlaikymo, tiek šio išlaikymo vykdymo užtikrinimo tvarką bei civilinę atsakomybę bei sankcijas už pareigos vengimą. Išlaikymo (alimentų) išieškojimas gali būti nukreipiamas į skolininko darbo užmokestį, areštuojamos banko sąskaitos ar turtas, gali būti apribojamos tam tikros teisės, sustabdomas turimų licencijų ar dokumentų galiojimas, o tyčinis išlaikymo nevykdymas užtraukia net ir baudžiamąją atsakomybę. Tuo atveju, kai išlaikymo mokėtojas nevykdo jam teismo sprendimu nustatytų įpareigojimų dėl vaiko išlaikymo, dalis valstybių nustatytomis sąlygomis suteikia galimybę išlaikymo gavėjui kreiptis į kompetentingas valstybės institucijas, dažniausiai socialinės srities, dėl terminuotų išankstinių išlaikymo išmokų, kurių sumos vėliau išieškomos iš skolininko.

Austrija

Alimentus vaiko išlaikymui sudaro reguliariai kas mėnesį mokama suma ir priedas vaiko papildomoms reikmėms (vok. *Sonderbedarf*). Pareiga išlaikyti savo vaiką yra tiek santuokinio, tiek nesantuokinio vaiko atveju¹.

Pagal teismų suformuotą praktiką, vaikui skirti alimentai sudaro 16–22 proc. tėvo / motinos grynujų pajamų (pajamų, atskaičius mokėtinus mokesčius, angl. *net income*), taikant 1 proc. atskaitą (*deduction*) už kiekvieną papildomą vaiką iki 10 metų amžiaus ar 2 proc. – už vaiką virš 10 metų amžiaus. Visgi alimentų dydžiui taikoma maksimumo riba – mėnesio alimentų suma neturėtų viršyti

¹ Family law in Austria: overview:

[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/7-568-0448?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true#co_anchor_a102857](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/7-568-0448?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a102857)

dydžio, lygaus 2,5 vidurkio (tai kasmet koreguojamas vidurkis, būtinas įvairių amžiaus grupių asmenų vidutinius poreikius atitinkančiam išlaikymui)². Pavyzdžiui, 2019 m. liepos 1 d. toks mėnesio vidurkis vaikams iki 3 metų amžiaus buvo 212 Eur, 3–6 metų amžiaus – 272 Eur, o 15–19 metų amžiaus – 471 Eur³.

Specialiųjų poreikių (pavyzdžiui, gydymui, lavinimui) turinčio vaiko išlaikymui būtina suma gali būti didesnė už standartinį išlaikymui būtiną vidutinį dydį. Galioja principas, jog kuo įprastinių alimentų išmokos yra didesnės, tuo mažesnis papildomas priedas specialiesiems poreikiams užtikrinti⁴.

Pareiga mokėti alimentus baigiasi, kai vaikas gali save išlaikyti (Bendrojo civilinio kodekso⁵ 231(3) str.). Nuo teismo individualaus sprendimo priklauso alimentų mokėjimo trukmė, kai vaikas mokosi / studijuoja – gali būti mokama iki vaiko 25–26 metų amžiaus. Besimokantis / studijuojantis pilnametis asmuo gali ir pats pareikšti reikalavimą tėvui / motinai jį išlaikyti⁶.

Galima paminėti, kad pagal Austrijos Bendrąjį civilinį kodeksą, jei tėvai negali užtikrinti vaiko išlaikymo, tai ši pareiga perkeliama seneliams (vok. *die Großeltern*, angl. *grandparents*), jei tai netampa jiems neproporcinga našta (232 str.)⁷.

Pagrindinis vaidmuo, nustatant alimentų dydį, tenka teismui. Teismas taip pat tvirtina tėvų bendru sutarimu sudarytas sutartis dėl tarpusavio pareigų materialiai išlaikyti nepilnamečius vaikus. Atsižvelgiama į tokius veiksnius kaip atlyginimo dydis, įsipareigojimai kitiems vaikams ir buvusiems sutuoktiniams, susitarimas dėl teisės bendrauti su vaiku ir dalyvauti jo auklėjime, vaiko poreikiai⁸.

Alimentų mokėtojai nevykdant pareigos, gali būti bendraja tvarka taikomos priverstinio vykdymo priemonės, jei teismas buvo nustatęs alimentų dydį ir mokėjimo tvarką. Be to, vaikų ir jaunimo gerovės tarnyba (*Jugendamt*), turėdama rašytinį motinos / tėvo sutikimą dėl atstovavimo vaikui, gali inicijuoti sprendimus dėl vaiko išlaikymo ir / ar tokių sprendimų priverstinį vykdymą⁹.

Siekiant, kad nepilnamečiui būtų užtikrintas jo išlaikymui reikalingų lėšų mokėjimas net tuo atveju, kai turintis mokėti alimentus tėvas / motina nevykdo savo pareigos, yra sudaryta galimybė kreiptis dėl valstybės mokamų išankstinių alimentų išmokų (*Unterhaltsvorschuss*)¹⁰. Dėl tokių išmokų motina / tėvas (vaiko atstovas pagal įstatymą) turi vaiko vardu teikti prašymą savo gyvenamosios vietos apylinkės teismui (*Bezirksgericht*). Yra šios sąlygos išankstiniams alimentams gauti: vaikas turi būti nepilnametis (iki 18 metų amžiaus), jo gyvenamoji vieta turi būti Austrijoje, jis turi turėti Austrijos ar kitos ES / Europos ekonominės erdvės valstybės narės pilietybę ar būti asmuo be pilietybės, taip pat vaikas neturi gyventi tame pačiame namų ūkyje su alimentų mokėtoju¹¹.

² Family law in Austria: overview:

[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/7-568-0448?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true#co_anchor_a102857](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/7-568-0448?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a102857)

³ European judicial network: maintenance claims – Austria:

https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-at-en.do?member=1

⁴ Family law in Austria: overview:

[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/7-568-0448?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true#co_anchor_a102857](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/7-568-0448?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a102857)

⁵ Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch:

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>

⁶ Family law in Austria: overview:

[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/7-568-0448?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true#co_anchor_a102857](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/7-568-0448?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a102857)

⁷ Ten pat.

Kindesunterhalt – Das Prüfungsschema nach österreichischem Recht:

<https://www.familienrecht-allgaeu.de/de/anspruch-auf-kindesunterhalt-in-oesterreich.html>

⁸ OECD family database – child support, 2010, p. 1: <https://www.oecd.org/els/family/41920285.pdf>

⁹ European judicial network: maintenance claims – Austria:

https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-at-en.do?member=1

¹⁰ The federal ministry of families and youth – The family compass, 2016, p. 49:

<https://www.eltern-bildung.at/download/download-familycompass-0-kb/>

¹¹ Unterhaltsvorschuss (Alimentationsbevorschussung):

https://www.oesterreich.gv.at/themen/familie_und_partnerschaft/alleinerziehung/5/Seite.490550.html

Unterhaltsvorschuss in Österreich: <https://www.familienrechtsinfo.at/unterhaltsvorschuss/>

Išankstiniai alimentai (jie vėliau išieškomi iš skolininko) pradedami mokėti tą mėnesį, per kurį pateiktas prašymas, o mokėjimų trukmė – iki 5 metų¹². Tokių išankstinių išmokų mokėtojas yra Aukštesnysis apygardos teismas (*Oberlandesgericht*)¹³. Išankstinių alimentų mokėjimo pagrindas – federalinis Išankstinių mokėjimų, skirtų vaiko išlaikymui, įstatymas¹⁴.

Šeimos teisės įstatymuose įtvirtintos pareigos materialiai išlaikyti vaiką nevykdymas užtraukia baudžiamąją atsakomybę (Baudžiamojo Kodekso¹⁵ 198 str. 1–3 d.) ir gali būti skiriama laisvės atėmimo nuo 6 mėnesių iki 3 metų bausmė ar bauda. Jei atsakomybėn patrauktas asmuo iki teismo nagrinėjimo proceso pabaigos visiškai atlygina susidariusį išiskolinimą, bausmė nėra skiriama¹⁶.

Čekija

Čekijos teisėje nepripažįstamas vadinamasis objektyvus išlaikymas, kuris nustatomas naudojant lenteles, procentines dalis ir pan., be to, nėra nustatytas minimalus ar maksimalus išlaikymo dydis¹⁷. Priimdamas sprendimą, teismas atsižvelgia į išskirtines kiekvienos bylos aplinkybes, pavyzdžiui, galimybę nustatyti daugiau nei vieną išlaikymo prievolę, padidėjusias išlaidas neįgaliajam vaikui ir pan. Pasikeitus aplinkybėms, teismas priima sprendimus dėl išlaikymo, todėl, iš esmės pasikeitus kreditoriaus arba išlaikymo prievolę turinčios šalies padėčiai, sprendimai gali būti keičiami.

Jei skolininkas nemoka išmokos, prašymą galima pateikti kompetentingam teismui teismo vykdomo tikslais arba galima pateikti prašymą antstoliui pradėti vykdomo bylą.

Teisminis vykdymas. Nepilnamečio vaiko bendrosios kompetencijos teismas¹⁸ turi kompetenciją tikrinti ir vykdyti dėl nepilnamečio vaiko priimtą išlaikymo sprendimą. Jeigu turi būti vykdomas sprendimas dėl nepilnamečio vaiko išlaikymo, kuris buvo priimtas vienos iš šalių prašymu, teismas teikia pagalbą nustatant išlaikymo prievolę turinčios šalies gyvenamąją vietą. Teismas taip pat gali teikti papildomą pagalbą kreditoriui prieš priimdamas nutartį dėl sprendimo vykdymo, pavyzdžiui, prašyti išlaikymo prievolę turinčios šalies pateikti informaciją apie tai, ar ji gauna darbo užmokestį ar bet kokių kitų reguliarių pajamų ir iš kur jų gauna, arba nurodyti, kuriame banke ar mokėjimo įstaigoje ji turi sąskaitas ir kokie šių sąskaitų numeriai, arba prašyti išlaikymo prievolę turinčios šalies deklaruoti savo turtą.

Vykdomo byla. Prašymą pradėti vykdomo bylą galima pateikti bet kuriam Čekijos antstoliui. Išieškodamas nepilnamečio vaiko išlaikymo išmoką, antstolis neturi teisės prašyti kreditoriaus iš anksto atlyginti pagrįstas vykdomo išlaidas. Vienas iš galimų vykdomo būdų, kai vykdomo byla yra susijusi su nepilnamečio vaiko išlaikymo išmokų išieškojimu, yra išlaikymo prievolę turinčios šalies vairuotojo pažymėjimo galiojimo sustabdymas.

Jeigu išlaikymo prievolė nevykdoma, be pirmiau nurodytų priverstinio išlaikymo vykdomo priemonių, taip pat galima pateikti kaltinimus pagal baudžiamąją teisę dėl nusikalstamos veikos – privalomo išlaikymo išmokų nemokėjimo. Pagal Baudžiamąjį kodeksą¹⁹, asmuo, sąmoningai arba dėl

¹² Bundesministerium – Unterhaltsvorschuss: Gesicherter Unterhalt für Kinder: <https://www.bmj.gv.at/ministerium/aktuelle-meldungen/Unterhaltsvorschuss--Gesicherter-Unterhalt-f%C3%BCr-Kinder.html>

¹³ European judicial network: maintenance claims – Austria: https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-at-en.do?member=1

¹⁴ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Unterhaltsvorschußgesetz: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002710>

¹⁵ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Strafgesetzbuch: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002296>

¹⁶ ECPRD Request no 3130 – Enforcing child maintenance (support) payments, 2016.

¹⁷ Europos teisminis tinklas. Ieškiniai dėl išlaikymo – Čekija (paskutinis naujinimas: 2020-12-17): https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-cz-lt.do?member=1#toc_9

¹⁸ Bylose dėl nepilnamečio vaiko išlaikymo jurisdikciją turi nepilnamečio vaiko bendrosios kompetencijos teismas, t. y. kurio apylinkėje tėvų susitarimu, teismo sprendimu arba dėl kitų lemiamų faktų gyvena nepilnametis vaikas. Kitais atvejais kompetenciją turi atsakovo bendrosios kompetencijos teismas.

¹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

nerūpestingumo ilgiau nei 4 mėnesius nesilaikantis jam nustatytos teisinės pareigos išlaikyti arba prižiūrėti kitą asmenį, padaro nusikalstamą veiką. Tokiu atveju policijos nuovadoje galima pateikti kaltinimus pagal baudžiamąją teisę.

Civilinio proceso kodekse²⁰ nustatyta, kad jeigu teisės neįgyvendinamos per ieškinio senaties terminą, tuomet suėjus senačiai, skolininkas nebeturi pareigos sumokėti išmokų. Jeigu skolininkas sumokėjo išmoką pasibaigus ieškinio senaties terminui, jis negali reikalauti grąžinti sumokėtų pinigų. Teisė į išlaikymą nėra ribojama, tačiau teisei gauti periodines išmokas gali būti taikomi ribojimai. Įprastai galioja 3 metų ieškinio senaties terminas, tačiau jeigu teisę sprendimu pripažino valdžios institucija (pvz., teismas), įstatyme nustatytas senaties terminas taikomas praėjus 10 metų nuo sprendimo, kuriuo reikalaujama mokėti išmokas, priėmimo dienos – tuomet teisė į išlaikymą nepasibaigia suėjus konkrečiam terminui.

Išlaikymas gali būti priteisiamas tik nuo bylos iškėlimo teisme datos. Vaiko išlaikymas taip pat gali būti priteisiamas ne daugiau kaip už 3 metus iki šios datos²¹. Nesusituokusios motinos išlaikymas ir su nėštumu ir gimdymu susijusių išlaidų atlyginimas taip pat gali būti priteisiamas atgaline data, bet ne daugiau kaip už 2 metus nuo vaiko gimimo datos.

Danija

Kartu negyvenantis tėvas / motina privalo teikti materialinę paramą kiekvienam savo vaikui (angl. *child support*) iki 18 metų amžiaus, o kai šis studijuoja – iki 24 metų amžiaus²².

Tėvo / motinos mokamų paramos vaikui išmokų tvarką nustato Paramos vaikui įstatymas²³. Tėvai gali susitarti tarpusavyje dėl paramos išmokos dydžio, mokėjimo grafiko bei galimų pakeitimų sąlygų ir rašytinės formos susitarimą, kuris yra teisiškai įpareigojantis, patvirtinti (registruoti) Šeimos teisės agentūroje (dan. *Familieretshuset*, angl. *Agency of family law*), veikiančioje prie Socialinių reikalų ir integracijos ministerijos. Jei tėvams nepavyksta susitarti, tai, bet kurio iš tėvų prašymu, sprendimą priima Šeimos teisės agentūra. Be to, agentūra, pradėjusi konkretaus atvejo nagrinėjimą, gali jį perduoti pirmos instancijos Šeimos teismo (dan. *Familieretten*) tolesniam svarstymui ir nutarimui. Apeliacija, ginčijant Šeimos teisės agentūros sprendimą, gali būti teikiama Šeimos teismui²⁴.

Kai prašymas pateikiamas agentūrai per du mėnesius nuo juridinę reikšmę turinčio fakto (dėl kurio atsiranda teisė į paramą vaikui) įvykimo, parama skiriama nuo to fakto datos. Jei toks prašymas pateikiamas vėliau nei per du mėnesius, parama skiriama nuo prašymo pateikimo dienos²⁵. Šeimos teisės agentūrai ar Šeimos teismui priėmus sprendimą dėl paramos vaikui, agentūra nustato mokėjimų grafiką (įprastai – kiekvieno mėnesio pirmą dieną)²⁶.

Šeimos teisės agentūra ar Šeimos teismas nustato paramos vaikui išmokos dydį pagal mokėtojo darbo bendrąsias pajamas (angl. *income before taxes*) ir vaikų skaičių²⁷. Ši išmoka sudaryta iš trijų dalių: bazinio dydžio, nustatyto priedo ir papildomos priedo dalies (priedo dydis priklauso nuo bazinio dydžio)²⁸.

²⁰ Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-240>

²¹ Europos teisminis tinklas. Ieškiniai dėl išlaikymo – Čekija:

https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-cz-lt.do?member=1#toc_9

²² The Agency of family law – child support:

<https://familieretshuset.dk/en/your-life-situation/your-life-situation/child-support>

²³ Lov om børns forsørgelse: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2019/773>

²⁴ The Agency of family law – child support:

<https://familieretshuset.dk/en/your-life-situation/your-life-situation/child-support>

²⁵ Child support. *Lifeindenmark.dk*, 2020:

<https://lifeindenmark.borger.dk/family-and-children/couples/when-you-divorce-or-separate/child-support>

²⁶ Ten pat.

²⁷ Hanno Foerste. *Untying the knot: how child support and alimony affect couples' decisions and welfare*. Boston, 2020, p. 7:

<https://www.crctr224.de/en/research-output/discussion-papers/archive/2020/untying-the-knot-how-child-support-and-alimony-affect-couples2019-decisions-and-welfare-hanno-foerster-current-version>

²⁸ The Agency of family law – child support:

Jei paramos vaikui mokėtojas nevykdo pareigos, tai šalies teritorijoje kartu su vaiku gyvenantis gavėjas gali kreiptis į Danijos valstybės išmokų administravimo instituciją (dan. *Udbetaling Danmark*, angl. *Public benefits administration*), kad ši pradėtų mokėti vadinamąsias išankstines išmokas (*advance child support*). Tuo atveju, kai parama vaikui buvo mokama vien tėvų tarpusavio susitarimo pagrindu, teisės į išankstines išmokas nėra, tačiau galima išmokų administravimo institucijai teikti prašymą dėl išieškojimo. Išmokų administravimo institucija įsiskolinimo išieškojimą gali perduoti Nacionalinei skolų valdymo agentūrai (dan. *Gældsstyrelsen*) – tai specializuota agentūra prie Mokesčių ministerijos²⁹.

Valstybės išmokų administravimo institucijos mokamą išankstinę išmoką sudaro tik bazinis dydis ir nustatytas priedas (neapima papildomos priedo dalies)³⁰.

Užsienio pilietis turi būti gyvenęs Danijoje ne mažiau kaip 3 metus, kad įgytų teisę į paminėtas išankstines išmokas. Šios sąlygos neatitinkantys užsieniečiai, bet turintys Danijoje gautą sprendimą dėl paramos vaikui, gali kreiptis į Danijos valstybės išmokų administravimo instituciją tik dėl išieškojimo³¹.

Estija

Baudžiamajame kodekse³² įtvirtinta atsakomybė už įsipareigojimo teikti vaikui išlaikymą pažeidimą – baudžiama bauda arba laisvės atėmimu iki vienerių metų (169 str.).

Vykdomo proceso kodekse³³ nustatyta, kad jei išlaikymo skolininkas (asmuo, turintis prievolę mokėti išlaikymą) savanoriškai neperdavė transporto priemonės ar kito Transporto priemonių registre įregistruoto turto, prie kurio tame registre buvo įrašytas suvaržymas, draudžiantis disponavimą, išlaikymo vykdytojas (angl. *maintenance agent*), t. y. antstolis, jei yra būtina, gali pasitelkti policijos pareigūną, kad perimtų tokią transporto priemonę ar kitą registre įregistruotą turtą, kurį tiesiogiai valdo skolininkas (71¹ str. 1 d.).

Kodekso 177¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jei vykdomo proceso metu vaiko išlaikymo skolininkas per du mėnesius reguliariai nemokėjo vaiko išlaikymo išmokų ir antstolio bandymai surinkti tokį išlaikymą iš skolininko turto buvo nesėkmingi, antstolis (sutikus šaliai, siekiančiai sprendimo vykdymo) įspėja skolininką, kad skolininko teisėms, licencijoms ar dokumentams, išvardytiems Kodekso 177² straipsnio 1 dalyje, bus atitinkamai taikomi apribojimai, sustabdymas ar panaikinimas ir tokių teisių, licencijų suteikimas arba dokumentai bus suvaržyti, jei per 30 dienų nuo įspėjimo įteikimo skolininkas neįvykdys bent vienos iš šių sąlygų:

- 1) sumokėti bent mėnesio išlaikymą;
- 2) sudaryti su vykdomo prašančia šalimi mokėjimo grafiko sutartį dėl išlaikymo mokėjimo ir sumokėti pirmąją įmoką;
- 3) nurodyti priežastis, įrodančias, kad įspėjimo metu aprašytų teisių apribojimas, licencijos galiojimo sustabdymas ar dokumento atšaukimas arba tokios teisės, licencijos ar dokumento suteikimo suvaržymas būtų nesažiningas, visų pirma, jei išlaikymo nemokėjimas įvyko dėl pagrįstos priežasties arba jei nustatant teisės apribojimą licencijos galiojimo sustabdymas ar dokumento panaikinimas būtų materialinė kliūtis skolininko ir jo išlaikytinių pragyvenimui.

<https://familieretshuset.dk/en/your-life-situation/your-life-situation/child-support>

²⁹ Child support. *Lifeindenmark.dk*, 2020:

<https://lifeindenmark.borger.dk/family-and-children/couples/when-you-divorce-or-separate/child-support>

Bekendtgørelse om opkrævning af underholdsbidrag: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2019/298>

Skatteministeriets concern: <https://www.skm.dk/ministeriet/om-ministeriet/skatteministeriets-koncern/>

³⁰ Child support. *Lifeindenmark.dk*, 2020:

<https://lifeindenmark.borger.dk/family-and-children/couples/when-you-divorce-or-separate/child-support>

³¹ *Ten pat*.

³² Penal Code: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/509032021001/consolide>

³³ Code of Enforcement Procedure: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/504032021002/consolide>

Minimas įspėjimas galioja dvejus metus nuo jo įteikimo. Jei per šį laikotarpį skolininkas vėl nutraukia reguliarių išlaikymo išmokų mokėjimą ir nepateikia svarios tokio nutraukimo priežasties, antstolis, neskelbdamas skolininkui naujo įspėjimo, pateikia teismui prašymą dėl teisių apribojimo (pagal Kodekso 177³ str. 1 d. 2 ar 3 p.).

Kodekso 177² straipsnyje nustatyta, kad jei vykdymo proceso metu išlaikymo vaikui skolininkas per tris mėnesius reguliariai nemokėjo vaiko išlaikymo išmokų ir antstolio bandymai surinkti tokį išlaikymą iš skolininko turto buvo nesėkmingi, teismas (sutikus šaliai, siekiančiai sprendimo vykdymo, ir antstolio prašymu po prieš tai pareikšto įspėjimo skolininkui) gali nutartimi neribotam laikui apriboti tokias teises ir licencijas:

- 1) teisę medžioti;
- 2) teisę vairuoti motorinę transporto priemonę;
- 3) leidimą laikyti ginklą ir leidimą įsigyti ginklą;
- 4) teisę vairuoti pramogines ir asmenines vandens transporto priemones;
- 5) žvejybos leidimą.

Teismas taip pat gali atšaukti (panaikinti) arba iki dvejų metų sustabdyti tokių dokumentų išdavimą išlaikymo skolininkui: Estijos piliečio pasą, užsieniečio pasą, pabėgėlio kelionės dokumentą, laikiną kelionės dokumentą, jūrininko knygelę (*discharge book*), pažymą apie tarnybą Estijos laive, diplomatinį pasą (177² str. 1¹ d.).

Teismas tuo pačiu metu gali apriboti kelias teises, sustabdyti kelių licencijų galiojimą ir panaikinti kelis aukščiau nurodytus dokumentus ir apriboti tokių teisių, licencijų suteikimą ar dokumentų išdavimą.

Pagal 177⁵ straipsnį išlaikymo skolininko prašymu teismas gali atšaukti teisių apribojimą, licencijų galiojimo sustabdymą, draudimą išduoti dokumentus ir pan., jei:

- 1) skolininkas sumokėjo mažiausiai tris išlaikymo išmokas;
- 2) skolininkas su šalimi, siekiančia išlaikymo vykdymo, sudarė sutartį dėl mokėjimų grafiko ir jo laikėsi mažiausiai tris mėnesius;
- 3) būtų nesąžininga nuspręsti nenutraukti tokio apribojimo ar sustabdymo ar tokio suvaržymo skolininko atžvilgiu;
- 4) prievolė mokėti išlaikymą pasibaigė.

Pagal Šeimos teisės įstatymą³⁴ asmenys atleidžiami nuo išlaikymo prievolės tiek, kiek jie, atsižvelgiant į kitas jų prievoles ir turtinę padėtį, negali teikti kitam asmeniui išlaikymo nepakenkdami savo pačių išlaikymui (102 str.). Nepaisant to, tėvai neatleidžiami nuo prievolės išlaikyti savo nepilnamečius vaikus (minimali mėnesio išlaikymo išmoka negali būti mažesnė nei pusė Vyriausybės nustatyto minimalaus atlygimo).

Mokėti kompensaciją už žalą dėl išlaikymo nemokėjimo ir prievolės nevykdymo gali būti reikalaujama atgaline data, bet ne ilgiau kaip už vienus metus, prieš iškeliant ieškinį dėl išlaikymo nemokėjimo teisme. Kiekvienai prievolei mokėti išlaikymą taikomas dešimties metų ieškinio senaties terminas. Ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti kalendorinių metų, kuriais galima pradėti išieškoti išlaikymo išmokas, pabaigoje³⁵.

Nuo 2017 m. sausio 1 d. vaiką auginantis vienas iš tėvų turi teisę prašyti, kad Socialinio draudimo valdyba (*Sotsiaalkindlustusamet*) teismo nagrinėjimo ir vykdymo proceso laikotarpiu valstybės vardu mokėtų išlaikymo išmokas. Šios išlaikymo išmokos yra laikina valstybės pagalba vienam iš tėvų, kuris vienas augina ir išlaiko vaiką. Valstybė išlaikymą moka vieno iš tėvų, kuris nemoka išlaikymo, vardu ir vėliau išieško pinigų iš išlaikymo nemokančio tėvo.

³⁴ Family Law Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/513112020002/consolide>

³⁵ Europos teisminis tinklas. Ieškiniai dėl išlaikymo – Estija (paskutinis naujinimas: 2020-12-16): https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-ee-lt.do?member=1

Italija

Paramos vaikui klausimai yra reguliuojami Civiliniu kodeksu (toliau – CK)³⁶. Bet kuris iš tėvų gali kreiptis į teismą, kad šis nustatytų kitam privalomų mokėti periodinių paramos vaikui išmokų dydį. Teismo sprendimas įprastai pagrindžiamas vaiko poreikių bei prieš pasikeičiant aplinkybėms buvusio gyvenimo gerovės lygio ir tėvo / motinos su vaiku praleidžiamo laiko trukmės, taip pat kiekvieno iš tėvų finansinių pajėgumų įvertinimu. Tėvas/motina moka nepriklausomai nuo to, ar vaikas santuokinis ar nesantuokinis. Vaikas turi būti išlaikomas tol, kol taps ekonomiškai nepriklausomas³⁷.

Teismo sprendimu, įpareigojimas finansiškai remti vaiką gali būti sustabdytas, jei tėvas / motina įrodo, kad jų pilnametis vaikas nesistengia įsidarbinti³⁸. Paminėtina ir tai, kad esant pagrįstoms ir įrodomoms priežastims, alimentų mokėtojas gali kreiptis į teismą, kad šis peržiūrėtų / pakeistų ankstesnį sprendimą dėl materialinio išlaikymo dalies (CK 337-quinquies str.)³⁹.

Alimentų gavėjas, remdamasis turimu teismo sprendimu, gali kreiptis į Teisingumo ministerijos kompetentingą struktūrinį padalinį (Nepilnamečių ir bendruomenės teisingumo departamentas, it. *Dipartimento per la giustizia minorile e di comunita' del Ministero della giustizia*) dėl išankstinių paramos išmokų ir tolesnio jų išieškojimo iš išlaikymo pareigos nevykdančio tėvo / motinos⁴⁰.

Vengimas materialiai išlaikyti vaiką ir mokėti teismo sprendimu nustatytus alimentus užtraukia civilinę ar baudžiamąją atsakomybę⁴¹.

Pagal šalies teismų suformuotą praktiką, nereguliariai mokant ar vėluojant alimentų mokėjimams (užtenka pavienių atvejų), juos gaunanti (-is) motina / tėvas turi teisę inicijuoti teisminį procesą, remiantis Civiliniu kodeksu (156 str.). Teismas gali priimti sprendimą dėl tiesioginių mokėjimų nurodymo (angl. *order of direct payment*), įpareigojančio, pavyzdžiui, skolininko darbdavį nukreipti ieškovui tam tikrą pinigų sumą iš skolininko uždarbio. Alimentų išieškojimui teismas gali priimti sprendimus, nukreiptus į skolininko turtą ar turimas lėšas (*seizure of part of the assets or sums*) arba apribojančius paso galiojimą (*passport withdrawal*)⁴².

Civilinis kodeksas numato net tėvų valdžios terminuoto apribojimo (teismo sprendimu) galimybę tuo atveju, kai tėvas / motina vengia atlikti savo pareigas vaikams ir tai sukelia sunkesnes pasekmes (CK 330, 332 str.)⁴³.

Baudžiamoji sankcija (laisvės atėmimas iki 1 metų ar bauda), nevykdant vaiko materialinio išlaikymo pareigos, gali būti teismo skiriama tuo atveju, kai tėvas / motina, sąmoningai / tyčia atsisakydamas (-a) ir vengdamas (-a) savo pareigos nepilnamečiui ar negalinčiam dirbti vaikui, neužtikrina šiam svarbiausių gyvybinių poreikių (BK⁴⁴ 570 str.)⁴⁵.

Latvija

Latvijoje, jeigu skolininkas savanoriškai nemoka išlaikymo, asmuo, kurio naudai buvo priteistas išlaikymas, iš bylą nagrinėjusio teismo turi gauti vykdomąjį raštą ir jį perduoti vykdyti antstoliui (lat. *tiesu izpildītājs*). Tai reikia padaryti per 10 metų nuo teismo sprendimo arba nutarties

³⁶ Codice civile: <https://www.gazzettaufficiale.it/sommario/codici/codiceCivile>

³⁷ Child support in Italy: <https://www.lopsandassociates.com/child-support/>

³⁸ Ten pat.

³⁹ ECPRD Request no 3130 – Enforcing child maintenance (support) payments, 2016.

⁴⁰ European judicial network: maintenance claims – Italy:

https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-it-en.do?member=1

Disposizioni in materia di obbligazioni alimentari, in materia matrimoniale e in materia di responsabilita' genitoriale: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2016/07/08/16G00134/sg>

⁴¹ Failing to pay the alimony: civil and criminal consequences in Italy:

<https://theitalianlawyer.com/en/failing-to-pay-the-alimony-civil-and-criminal-consequences-in-italy/>

⁴² ECPRD Request no 3130 – Enforcing child maintenance (support) payments, 2016.

⁴³ Ten pat.

⁴⁴ Codice Penale: <https://www.gazzettaufficiale.it/anteprima/codici/codicePenale>

⁴⁵ ECPRD Request no 3130 – Enforcing child maintenance (support) payments, 2016.

įsiteisėjimo dienos, išskyrus atvejus, kai taikomi kitokie ieškinio senaties terminai⁴⁶. Jeigu periodiniai mokėjimai išieškomi remiantis teismo sprendimu, vykdomasis raštas galioja visą laikotarpį, kuriuo buvo nustatyta pareiga mokėti išlaikymą, o ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo paskutinės kiekvieno mokėjimo dienos. Antstolis pradeda priverstinę vykdymo procedūrą remdamasis šalies, siekiančios įvykdyti sprendimą, rašytiniu prašymu.

Priverstinės vykdymo priemonės apima: išieškojimą, nukreiptą į skolininkui priklausantį kilnojamąjį turtą, įskaitant kitų asmenų turimą turtą, ir skolininkui priklausantį nematerialų turtą jį parduodant; išieškojimą, nukreiptą į lėšas, kurias skolininkui turi sumokėti kiti asmenys (atlyginimas už darbą ir lygiaverčiai mokėjimai, kitos skolininko pajamos, indėliai kredito įstaigose); išieškojimą, nukreiptą į skolininkui priklausantį nekilnojamąjį turtą jį parduodant; arba kitas teismo sprendime nustatytas priemones.

Civilinio proceso įstatyme⁴⁷ įtvirtintos bendrosios ieškinio užtikrinimo priemonės: atsakovui priklausančio kilnojamojo turto ir grynųjų pinigų areštas; draudimo žymens (*aizlieguma atzīme*) įrašymas į atitinkamo kilnojamojo turto registrą ar kitą viešą registrą; ieškinio užtikrinimo žymens (*prasības nodrošināšanas atzīme*) įrašymas į žemės registrą arba laivų registrą; laivo areštas (taikomas tik jūriniam reikalavimams); draudimas atsakovui vykdyti tam tikrą veiklą ir kt. (138 str.). Vykdydamas išieškojimą antstolis taip pat turi teisę areštuoti skolininko pinigines lėšas, esančias kredito įstaigose ar trečiųjų asmenų mokėtinas lėšas (142 str. 5 d.). Areštuoti mokėjimai gali būti išmokami kitiems asmenims tik pagal antstolio, kuris pirmasis atliko areštą mokėjimams, skaičiavimus. Išieškojimo iš skolininko lėšų, esančių kredito įstaigose ar pas kitus mokėjimo paslaugų teikėjus, tvarka nustatyta Civilinio proceso įstatymo 599¹ straipsnyje.

Latvijoje tam tikros išlaikymo vaikui užtikrinimo priemonės įtvirtintos ir Išlaikymo užtikrinimo fondo įstatyme⁴⁸. Šio įstatymo tikslas yra užtikrinti, kad būtų įgyvendinama vaiko teisė į socialinę apsaugą ir skatinamas vaiko išsilavinimas. Išlaikymo užtikrinimo fondas (toliau – Fondas), finansuojamas iš valstybės biudžeto, moka (esant tam tikroms nustatytoms sąlygoms) išlaikymą vaikams, jei išlaikymo skolininkas nevykdo teismo sprendimo dėl išlaikymo išieškojimo arba susitarimo dėl išlaikymo ir nepaiso iš antstolio gautos informacijos per nurodytą terminą pervesti nurodytą sumą į antstolio depozitinę sąskaitą, arba nemoka bent minimalios Vyriausybės nustatytos išlaikymo vaikui sumos⁴⁹. Pažymėtina, kad jeigu išlaikymą vaikui moka Fondo administracija, ji turi teisę išieškoti sumokėtas sumas, įskaitant įstatyme nustatytus delspinigius.

Išlaikymo užtikrinimo fondo įstatyme reglamentuojamas draudimas skolininkui naudotis teise vairuoti transporto priemones ir laivus (7 str.). Draudimas skolininkui naudotis teise vairuoti transporto priemones ir laivus, įregistruotus Valstybiniame transporto priemonių ir jų vairuotojų registre yra taikomas siekiant apsaugoti vaiko teises ir skatinti tėvų atsakomybę.

Fondo administracija gali nuspręsti uždrausti (apriboti) naudotis teise vairuoti transporto priemones ir laivus, jei:

- 1) išlaikymas mokamas iš Fondo administracine tvarka (11 str.) vietoje skolininko ir skolininkas nėra sudaręs sutarties su Fondo administracija dėl tvarkos, kuria jis moka išlaikymą ir teisėtas palūkanas;
- 2) skolininkas su Fondo administracija yra sudaręs sutartį dėl išlaikymo ir teisėtų palūkanų mokėjimo tvarkos, tačiau nevykdo sudarytos sutarties;
- 3) išlaikymas mokamas iš Fondo pagal teismo sprendimą arba sutartį dėl išlaikymo (12 str.) vietoje skolininko ir skolininkas nėra sumokėjęs trijų išlaikymo išmokų iš eilės.

⁴⁶ Europos teisminis tinklas. Ieškiniai dėl išlaikymo – Latvija (paskutinis naujinimas latvių kalba (*Uztura prasības – Latvija*): 2020-02-12): https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-LV-lt.do?clang=lv

⁴⁷ Civilprocesa likums: <https://likumi.lv/ta/id/50500-civilprocesa-likums>; Civil Procedure Law: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/50500-civil-procedure-law>

⁴⁸ Uzturlīdzekļu garantiju fonda likums: <https://likumi.lv/ta/id/287534-uzturlidzeklu-garantiju-fonda-likums> Maintenance Guarantee Fund Law: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/287534-maintenance-guarantee-fund-law>

⁴⁹ 2019 m. Ministrų kabineto nutarimu, nuo 2020 m. Fondo administracija vaikui nuo gimimo iki 7 metų moka 107,50 Eur išmoką, o kiekvienam vaikui nuo 7 iki 18 metų amžiaus ir pilnamečiui asmeniui nuo 18 iki 21 metų amžiaus – 129 Eur išlaikymo išmoką per mėnesį.

Fondo administracija, gali uždrausti skolininkui naudotis teise vairuoti visų kategorijų arba tik tam tikros kategorijos transporto priemonės ir laivus (7 str. 3 d.). Draudimas naudotis teise vairuoti transporto priemonės ir laivus netaikomas, jei skolininkas yra asmuo su negalia; skolininkas yra asmuo, kuris dėl laikino nedarbingumo nedirba ilgiau kaip šešis mėnesius ir nedarbingumas yra nepertraukiamas, arba nedirba vienus metus per trejų metų laikotarpį, kai nedarbingumas yra su pertrūkiais; tai gali padaryti didelę žalą skolininko, nuo jo priklausomo asmens ar kito jo globojamo vaiko interesams.

Prieš priimdama sprendimą uždrausti (apriboti) naudotis teise vairuoti transporto priemonės ir laivus, Fondo administracija išsiunčia skolininkui prašymą paaiškinti, nurodyma aplinkybes, kurioms esant vairuotojo teisių atėmimas galėtų padaryti jam didelę žalą pačiam skolininkui, jo išlaikytiniui ar kitam jo globojamam vaikui. Skolininkas paaiškinimą privalo pateikti per 20 dienų nuo Fondo administracijos prašymo gavimo dienos, o paaiškinimų nepateikimas per nurodytą terminą nėra kliūtis priimti sprendimą.

Fondo administracija per 20 dienų nuo sprendimo užginčijimo ar apskundimo termino pabaigos valstybiniame transporto priemonių ir jų vairuotojų registre įrašo įrašą apie teisės vairuoti transporto priemonės draudimą (7 str. 8 d.).

Įstatymo 7¹ straipsnyje reglamentuojamas skolininko šaunamojo ginklo leidimo galiojimo sustabdymas. Medžioklės, sportinio, kolekcinio ir savigynos šaunamojo ginklo leidimo galiojimo sustabdymas taikomas skolininkui siekiant apginti vaiko teises ir skatinti tėvų atsakomybę mokėti išlaikymą. Fondo administracija gali nuspręsti sustabdyti šaunamojo ginklo leidimo galiojimą esant tokioms pačioms sąlygoms kaip ir aukščiau minėtos draudimo naudotis teise vairuoti transporto priemonės ir laivus sąlygos (7¹ str. 2 d.). Prieš priimdama sprendimą Fondo administracija kreipiasi į skolininką, kad šis per 20 dienų pateiktų paaiškinimą (paaiškinimo nepateikimas per nurodytą terminą nėra kliūtis priimti sprendimą).

Fondo administracija, gavusi skolininko prašymą arba savo iniciatyva, gali nuspręsti atnaujinti šaunamojo ginklo leidimą šiais atvejais:

1) skolininkas yra sudaręs sutartį su Fondo administracija dėl skolų mokėjimo grafiko ir įvykdė tris mokėjimus iš eilės, jei išlaikymo mokėjimas iš Fondo vykdomas šio įstatymo 11 straipsnyje nustatyta tvarka (administracine tvarka);

2) iš prisiekusiojo antstolio buvo gauti trys skolininko mokėjimai iš eilės skolai padengti, jei išlaikymas iš Fondo išlaikomas šio įstatymo 12 straipsnyje nustatyta tvarka (pagal teismo sprendimą arba sutartį dėl išlaikymo).

Fondo administracija sprendimą dėl šaunamojo ginklo leidimo galiojimo sustabdymo ar atnaujinimo išsiunčia skolininkui ir policijai vykdyti (7¹ str. 5 d.).

Pagal Civilinio proceso įstatymą išieškojimo negalima nukreipti į skolininko turtą, jeigu skolininkas dirba, gauna pensiją arba stipendiją, o išieškoma suma neviršija tos mėnesio pajamų dalies, kurią galima išieškoti pagal įstatymą (570 str.)⁵⁰. Įstatyme nustatytos konkrečios turto, į kurį negalima nukreipti išieškojimo, rūšys, pavyzdžiui, tam tikri namų apyvokos prietaisai, namų ūkio įranga arba skolininkui ir jo išlaikomiems šeimos nariams reikalingi drabužiai. Tol, kol nėra išieškoma visa reikalinga suma, atskaitymai pagal vykdymo dokumentus turi būti atliekami iš skolininkui mokamo darbo užmokesčio ir lygiaverčių mokėjimų laikantis toliau nurodytų sąlygų:

- Išlaikymo išieškojimo bylose dėl nepilnamečio vaiko maitinimo arba Išlaikymo užtikrinimo fondo administracijai išieškant išlaikymą, iš skolininko darbo užmokesčio ar lygiaverčių mokėjimų, kurių dydis lygus 50 proc. minimalaus mėnesinio darbo užmokesčio, nėra išieškoma, o kiekvienam išlaikomam nepilnamečiam vaikui išieškomo išlaikymo dydis turi būti lygus valstybinei socialinio draudimo išmokai.
- Kitose išlaikymo išieškojimo bylose iš skolininko darbo užmokesčio ir lygiaverčių mokėjimų atskaičiuojama suma gali būti lygi 50 proc., tačiau išieškojimas negali būti nukreiptas į

⁵⁰ Europos teisminis tinklas. Ieškiniai dėl išlaikymo – Latvija (paskutinis naujinimas latvių kalba (*Uztura prasības – Latvija*): 2020-02-12): https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-LV-lt.do?clang=lv

minimalų mėnesinį darbo užmokestį, o kiekvienam išlaikomam nepilnamečiam vaikui išieškomo išlaikymo dydis turi būti lygus valstybinei socialinio draudimo išmokai.

Lenkija

Jeigu vykdomajame dokumente skolininku nurodytas asmuo vėluoja mokėti išlaikymo išmoką, teismo sprendimuose nurodomas įstatymuose nustatytas delspinigių dydis (nuo 2020 m. gegužės mėn. taikomas 3,6 proc. metinis delspinigių dydis), taikomas nesumokėtai sumai. Todėl įprastai su išlaikymo prievole susijusias išlaidas atlygina tik asmuo, turintis mokėti išlaikymą. Jeigu tas asmuo nemoka išmokų savanoriškai, teisę gauti išlaikymą turintis asmuo gali kreiptis į kompetentingą vykdymo instituciją (paprastai antstolį) prašydamas pradėti vykdymo bylą. Vykdydamas taip pat gali būti pradedamas *ex officio* pirmosios instancijos teismo, priėmusio sprendimą, kuriuo nustatomas išlaikymo išmokos dydis, prašymu. Teisę gauti išlaikymą turintis asmuo vykdomąjį dokumentą taip pat gali įteikti skolininko darbovietai arba skolininkui pensiją mokančiai institucijai ir prašyti, kad mokėtinas išlaikymas būtų išskaičiuojamas iš skolininkui mokamų sumų. Mokančioji įstaiga privalo laikytis tokio prašymo. Norint, kad vykdymas būtų nukreiptas į skolininko nekilnojamąjį turtą, reikia pateikti atskirą prašymą.

Pažymėtina, kad pagal Baudžiamąjį kodeksą⁵¹ nuolatinis išlaikymo nemokėjimas yra laikomas nusikaltimu, už kurį skiriama bauda, taikomos su laisvės atėmimu nesusijusios priemonės arba skiriama laisvės atėmimo bausmė iki dvejų metų (209 str.). Pavyzdžiui, jei susidariusi įsiskolinimų suma yra lygi mažiausiai 3 periodinėms išmokoms arba jei uždelstas mokėjimas vėluoja ne periodiškai, bet ne mažiau kaip 3 mėnesius, gresia bauda, laisvės apribojimo bausmė arba laisvės atėmimo bausmė iki vienerių metų.

Baudžiamasis persekiojimas už nusikaltimą vykdomas paprašius nukentėjusiajam, socialinės paramos įstaigai arba įstaigai, atsakingai už veiksmus išlaikymo skolininko atžvilgiu. Jeigu nukentėjusiajam buvo skirtos atitinkamos išmokos šeimai arba išmokos, mokamos tuo atveju, kai nepavyksta išieškoti išlaikymo, baudžiamasis persekiojimas pradedamas *ex officio*. Jeigu vykdymas nesėkmingas, antstolis gali prašyti, kad skolininkas būtų įrašytas į nemokių skolininkų registrą.

Pagal Pagalbos asmenims, turintiems teisę gauti išlaikymą, įstatymą⁵², jei sprendimas pripažinti išlaikymo skolininką nevykdančiu įsipareigojimų tampa galutiniu, kompetentinga institucija iš vairuotojų registro gavusi informaciją, kad išlaikymo skolininkas turi teisę vairuoti transporto priemones, gali kreiptis dėl skolininko vairuotojo pažymėjimo galiojimo sustabdymo (5(3b)(2) str.).

Pagal Civilinio proceso kodeksą⁵³ nesumokėtos išlaikymo išmokos gali būti visiškai išieškomos areštuojant banko sąskaitą (1083 str. 2 d.). Kodekse įtvirtinta, kad vykdymas gali būti nukreipiamas į darbo užmokestį tiek, kiek nurodyta Darbo kodekse (833 str. 1 d.). Paprastai galima areštuoti 60 proc. darbo užmokesčio. Taip pat galima areštuoti iki trijų penktadalių valstybės išdo specialioms poreikiams skirtų išmokų, visų pirma stipendijų ir paramos išmokų (831 str. 1 d.).

Šeimos ir globos kodekso⁵⁴ nustatyta, kad ieškiniams dėl išlaikymo taikomas trejų metų ieškinio senaties terminas (137 str.).

Atkreiptinas dėmesys, kad Lenkijoje, vertinant asmenų, turinčių mokėti išlaikymo išmokas, uždarbį ir finansinį pajėgumą, atsižvelgiama ne į jų faktiškai uždirbamas pajamas, bet į pajamas, kurias galėtų uždirbti, jeigu visiškai išnaudotų savo darbingumą. Tai reiškia, kad net ir bedarbis, kuris neuždirba reguliarių pajamų, gali būti įpareigojamas mokėti išlaikymo išmokas, kurios bus išieškomos⁵⁵. Pasikeitus aplinkybėms gali būti prašoma pakeisti teismo sprendimą arba susitarimą

⁵¹ Kodeks karny: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>

⁵² Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200000808/U/D20200808Lj.pdf>

⁵³ Kodeks postępowania cywilnego:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf>

⁵⁴ Kodeks rodzinny i opiekuńczy:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640090059/U/D19640059Lj.pdf>

⁵⁵ European Judicial Network. Maintenance claims – Poland (paskutinis naujinimas: 2020-12-16):

dėl išlaikymo. Išmokos dydis gali būti pakeistas, jeigu padidėja arba sumažėja pagrįsti asmens, turinčio teisę gauti išlaikymą, poreikiai arba asmens, turinčio mokėti išlaikymą, galimybės uždirbti.

Vykdytas negali būti nukreipiamas į turtą, nurodytą Civilinio proceso kodekso 829 straipsnyje, pavyzdžiui, namų ūkio reikmenis, patalynę, apatinius drabužius ir kasdienius drabužius, kurie yra būtini skolininkui ir išlaikomiems šeimos nariams, taip pat drabužius, kurie yra reikalingi paslaugoms teikti ar profesinei veiklai vykdyti; vieno mėnesio maisto ir kuro atsargas, kurios yra būtinos skolininkui ir išlaikomiems šeimos nariams; įrankius ir kitus daiktus, būtinus skolininkui, kad jis galėtų dirbti mokamą darbą, ir vienos savaitės laikotarpio gamybai būtinas žaliavas, išskyrus motorines transporto priemones; studijoms reikalingus daiktus, asmeninius dokumentus, papuošimus, religinėms apeigoms naudojamus daiktus ir kasdienius daiktus, kurie gali būti parduodami tik už gerokai mažesnę nei rinkos kainą, tačiau turi didelę panaudojimo vertę skolininkui ir kt.

Civilinio proceso kodekse taip pat nustatyta, kad socialinės paramos ir skolininko iš valstybės biudžeto arba Nacionalinio sveikatos fondo gautinos sumos, skirtos sveikatos priežiūros išmokoms sumokėti, kol jos neišmokėtos, neišieškomos iki 75 proc. kiekvienos įmokos sumos, nebent tai yra skolininko darbuotojų arba paslaugų teikėjų gautinos sumos (831 str.).

Prancūzija

Civilinis kodeksas⁵⁶ įtvirtina tėvų pareigą materialiai išlaikyti savo vaikus (CK 203 str., 371-2 str. 373-2-2 str.). Šiai pareigai nėra nustatytos vaiko amžiaus ribos, tai yra nepriklauso nuo to, ar vaikas tapo pilnamečiu (CK 371-2 str.). Nesant tėvų tarpusavio susitarimo, alimentų sumą ir mokėjimo įpareigojimą gali nustatyti teismas (CK 373-2-2 str.), atsižvelgdamas į abiejų tėvų galimybes ir vaiko poreikius⁵⁷.

Jei tėvas / motina nevykdo alimentų mokėjimo pareigos, tai kitas (gavėjas), turėdamas atitinkamą vykdomąjį dokumentą (angl. *enforcement order*), gali tiesiogiai kreiptis į antstolį (*bailiff*) dėl išieškojimo⁵⁸.

Be to, nepavykus pasiekti, kad alimentų mokėtojas vykdytų savo pareigą, galima kreiptis į valstybės prokurorą (pranc. *procureur de la République*) dėl paramos vaikui (alimentų) atgavimo, padedant valstybės apskaitininkui (pranc. *comptable public*, angl. *public accountant*)⁵⁹. Tokiu atveju alimentų išieškojimo tvarka yra analogiška nesumokėtų mokesčių išieškojimo tvarkai⁶⁰.

Socialinių tarnybų vaidmuo yra papildantis ir / ar palengvinantis teismo sprendimų (dėl alimentų) vykdymą⁶¹. Vadovaujantis įstatymu⁶², reglamentuojančiu socialinės paramos institucijų vaidmenį, atgaunant neišmokėtus alimentus, socialinės tarnybos, atsakingos už išmokų šeimai mokėjimą (pranc. *Caisse d'allocations familiales*), gali alimentų gavėjui, kuris bent du mėnesius iš eilės negavo teismo sprendimu nustatytų alimentų, mokėti vadinamąsias išankstines paramos išmokas (*allocation de soutien familial*). Po to, remiantis Socialinės apsaugos ir šeimos kodekso L132-7 straipsniu, paminėtos socialinės rūpybos tarnybos gali tam tikromis sąlygomis atstovauti alimentų gavėjui ir inicijuoti teisminį procesą dėl išmokų išieškojimo iš atsakovo⁶³.

https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-PL-lt.do?clang=en

⁵⁶ Code civil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721

⁵⁷ Maintenance claims – France: https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-fr-en.do?member=1

⁵⁸ Ten pat.

⁵⁹ Ten pat.

⁶⁰ ECPRD Request no 3130 – Enforcing child maintenance (support) payments, 2016.

⁶¹ Claude Martin, Antoine Math. *A comparative study of child maintenance regimes. The French configuration*. York University, 1997:

https://www.researchgate.net/publication/274083093_A_COMPARATIVE_STUDY_OF_CHILD_MAINTENANCE_REGIMES_THE_FRENCH_CONFIGURATION

⁶² Loi n° 84-1171 du 22 décembre 1984 relative à l'intervention des organismes débiteurs des prestations familiales pour le recouvrement des créances alimentaires impayées:

<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000501096/2021-01-25>

⁶³ Maintenance claims – France: https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-fr-en.do?member=1

Loi n° 84-1171 du 22 décembre 1984 relative à l'intervention des organismes débiteurs des prestations familiales pour le recouvrement des créances alimentaires impayées:

Pareigos materialiai išlaikyti savo vaiką tyčinis nevykdymas užtraukia taip pat baudžiamąją atsakomybę ir skiriamos tokios bausmės kaip laisvės atėmimas (iki dvejų metų) ir bauda (BK⁶⁴ 227-3 str.).

Slovakija

Slovakijoje išlaikymo išmokas išieško antstoliai. Vykdyto bylos pradedamos pateikus prašymą dėl vykdymo. Procedūra reglamentuojama Teismo pareigūnų ir arešto įstatymu (Vykdyto proceso įstatymas)⁶⁵. Išlaikymo išmokos dažniausiai išieškomos areštuojant šalies, privalančios mokėti išlaikymą, darbo užmokesį arba kitas pajamas. Jeigu priimama nutartis dėl vykdymo, kuria nustatoma pareiga sumokėti pinigų sumą, siekiant išieškoti nesumokėtas išlaikymo išmokas, galima pasinaudoti ne tik darbo užmokesčio arba kitų pajamų areštu, bet ir kitomis papildomomis priemonėmis: trečiosios šalies skolos rašteliais, kilnojamojo turto, vertybinių popierių, nekilnojamojo turto ar įmonės pardavimu arba nutartimi dėl vairuotojo pažymėjimo galiojimo sustabdymo. Pastaroji priemonė yra ypač svarbi išieškant išlaikymą. Antstolis gali liepti sustabdyti bet kurio asmens, kuris nesilaiko teismo sprendimo dėl išlaikymo mokėjimo, vairuotojo pažymėjimo galiojimą. Be to, antstolis kompetentingai policijos įstaigai įteikia vykdyto nutartis dėl vairuotojo pažymėjimo galiojimo sustabdymo. Išnykus vykdyto pagrindams, antstolis nedelsdamas priima nutartį atkurti sustabdyto vairuotojo pažymėjimo galiojimą⁶⁶.

Šeimos įstatyme⁶⁷ nustatyta, kad reikalavimams dėl išlaikymo išieškojimo netaikomi jokie senaties terminai, tačiau išlaikymas gali būti priteisiamas tik nuo tos dienos, kai teismas pradeda nagrinėti bylą. Išlaikymo išmokos nepilnamečiam vaikui atgaline data gali būti priteisiamos už ne ilgesnį kaip trejų metų laikotarpį, kuris pradedamas skaičiuoti nuo bylos iškėlimo dienos, tačiau turi būti ypatingos tai pateisinančios priežastys (77 str.). Teisei į įvairias periodines išlaikymo išmokas taikomi senaties terminai.

Civiliniame kodekse⁶⁸ nustatyti ieškinio dėl išlaikymo senaties terminai, t. y. galutiniu teismo arba kitos institucijos sprendimu nustatyta teisė nustoja galioti suėjus dešimties metų terminui, kuris pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią šalis, privalanti mokėti išlaikymą, turėjo įvykdyti sprendimą (110 str.). Šalies, privalančios mokėti išlaikymą, raštu pripažinta teisė dėl jos pagrindų ir sumos nustoja galioti suėjus dešimties metų terminui, kuris pradedamas skaičiuoti nuo pripažinimo dienos, tačiau jeigu tokiam pripažinimo rašte yra nurodytas įvykdymo terminas, ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti pasibaigus šiam terminui.

Toks pats ieškinio senaties terminas taip pat taikomas atskiroms mokėjimo dalims, nurodytoms sprendime arba pripažinimo rašte; atskiroms mokėjimo dalims taikomas ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo pareigos mokėti tokią dalį atsiradimo dienos. Jeigu visą skolą reikia grąžinti todėl, kad nebuvo sumokėta viena įmokos dalis, dešimties metų ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo pareigos sumokėti nesumokėtą įmokos dalį atsiradimo dienos.

Delspinigiams ir periodinėms išmokoms taikomas trejų metų senaties terminas.

<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000501096/2021-01-25>

⁶⁴ Code pénal: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/

⁶⁵ Zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1995/233/>

⁶⁶ Europos teisminis tinklas. Ieškiniai dėl išlaikymo – Slovakija (paskutinis naujinimas: 2020-12-16):

https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-sk-lt.do?member=1#toc_10

⁶⁷ Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov:

<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-36>

⁶⁸ 40/1964 Zb., Občiansky zákonník, v znení účinnom k 1.12.2019:

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1964/40/>

Švedija

Pagal Santuokos kodeksą arba Vaikų ir tėvų kodeksą dviejų asmenų akivaizdoje duotas rašytinis įsipareigojimas, susijęs su išlaikymo išmoka, gali būti vykdomas kaip ir įstatymo galia turintis teismo sprendimas.

Kalbant apie vaikų išlaikymą Švedijoje pažymėtina, kad negali būti tenkinamas ieškinys dėl išlaikymo išmokų nustatymo atgaline data už ilgesnį nei trejų metų laikotarpį iki ieškinio pareiškimo dienos, išskyrus atvejus, kai su tuo sutinka išlaikymo prievolę turintis asmuo⁶⁹. Reikalavimai dėl nustatytos išlaikymo išmokos išieškojimo nustoja galioti praėjus penkeriems metams nuo išmokos mokėjimo datos (senaties terminas).

Kalbant apie vykdymą pažymėtina, kad areštui taikomos įvairios išimtys. Pavyzdžiui, areštuoti negalima drabužių ir kitų daiktų, skirtų tik skolininko asmeniniam naudojimui, iki pagrįstos vertės, taip pat tam tikrų namuose ir jų priežiūrai reikalingų daiktų. Jeigu skolininkas turi šeimą, nustatant daiktus, kurie nebus areštuojami, atsižvelgiama į šeimos naudojamus daiktus ir šeimos poreikius.

Galima areštuoti tik tą skolininko darbo užmokesčio ar atlyginimo dalį viršijančią sumą, kurios reikia skolininko ir jo šeimos pragyvenimui. Skolininko darbo užmokesčio ar atlyginimo dalis, kurios negalima areštuoti (vadinama apsaugota dalimi) nustatoma pagal standartinę sumą. Standartinė suma – tai visos įprastos pragyvenimo išlaidos, išskyrus būsto išlaikymo išlaidas, kurios nustatomos atskirai ir pridamos prie standartinės sumos. Standartinę sumą kasmet nustato Vykdyimo tarnyba.

Socialinio draudimo įstaiga (angl. *Social Insurance Agency*, šved. *Försäkringskassa*) gali mokėti ne didesnę nei 1 273 kronų (apie 125 Eur) mėnesinę išlaikymo išmoką vaikui, kurio tėvai gyvena skyrium. Pinigai sumokami vienam iš tėvų, kuris globoja vaiką ir gyvena su juo ir kurio oficialus registracijos adresas sutampa su vaiko registracijos adresu. Sprendimas dėl išlaikymo paramos priimamas pateikus prašymą Socialinio draudimo įstaigai, kuri yra socialinio draudimo administravimo įstaiga. Išlaikymo parama – tai priemonė, kuria visuomenė užtikrina, kad vaikas, kurio tėvai gyvena skyrium, gautų tam tikro dydžio išlaikymą, net jeigu išlaikymo prievolę turintis vienas iš tėvų nevykdo savo išlaikymo prievolės. Išlaikymo parama gali būti teikiama kaip visiškas išlaikymas, papildomas mokėjimas arba bendros globos atvejais teikiamas išlaikymas. Išlaikymo prievolę turintis vienas iš tėvų, atsižvelgdamas į savo pajamas ir bendrą vaikų, kuriems jis turi mokėti išlaikymą, skaičių, turi kompensuoti valstybės sumokėtas išlaikymo išmokas. Prievolė kompensuoti išmokas nustatoma taikant administracinį procesą. Jeigu vietoj to išlaikymo išmoka mokama tiesiogiai vaiką globojančiam vienam iš tėvų, išlaikymo išmokos dydis, kurį moka Socialinio draudimo įstaiga, atitinkamai sumažinamas (tai vadinama papildoma parama).

Jeigu išlaikymo prievolę turintis vienas iš tėvų gyvena užsienyje arba Švedijoje, tačiau atlyginimą arba kitas pajamas gauna iš kitos šalies, Socialinio draudimo įstaiga gali nurodyti vienam iš tėvų, kuris globoja vaiką ir su juo gyvena, imtis priemonių siekiant sudaryti sąlygas nustatyti išlaikymo prievolę. Tokiais atvejais Socialinio draudimo įstaiga perima vaiko teisę gauti tokio dydžio išlaikymo išmoką, kokio įstaiga išmokėjo kaip išlaikymo paramą.

Vengrija

Tėvų pareigą išlaikyti vaiką, taip pat paramos vaikui skyrimą reglamentuoja Civilinio kodekso⁷⁰ ketvirtoji knyga „Šeimos teisė“. Nesant materialinį išlaikymą galinčių suteikti tėvų, vaiko išlaikymas pereina tolimesnės eilės giminiams (angl. *distant relatives in the ascending line*) (CK 4:196 str. 3 d.) ar, kitu atveju, pilnamečiui broliui/seseriai, su sąlyga, kad ši pareiga netaps

⁶⁹ Europos teisminis tinklas. Ieškiniai dėl išlaikymo – Švedija (paskutinis naujinimas: 2020-12-16):

https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-se-lt.do?member=1

⁷⁰ *Törvény a Polgári Törvénykönyvről*: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=159096

Act V of 2013 on the Civil code (anglų k.):

https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/96512/114273/F-975134979/MK_13_031.pdf

neproporcinga našta (CK 4:197 str.).

Tėvas / motina turi materialiai išlaikyti nepilnametį vaiką, taip pat pilnametį, jei šis tęsia savo mokymosi procesą studijuodamas ar įgydamas profesinį išsilavinimą (CK 4:220 str. 1, 2 d.). Be to, esant pagrįstoms priežastims, tėvas/motina gali būti įpareigojami išlaikyti studijas tęsiantį 25 metų amžiaus ir vyresnį vaiką (CK 4:220 str. 5 d.).

Vaiko išlaikymo tvarka ir forma gali būti nustatoma bendru tėvų susitarimu arba teismo sprendimu (CK 4:217 str. 1, 3 d. ir 4:218 str.). Atskirai nuo vaiko gyvenančio tėvo / motinos paramą vaikui, tėvų susitarimu (patvirtintu globos institucijos (angl. *the guardian authority*) ar teismo), gali sudaryti ir vienkartinę išmoką (*lump-sum payment*) (CK 4:217 str. 2 d.).

Vaiko paramos išmokai (alimentams) periodiškai atskaitoma suma negali viršyti 50 proc. algos ar 33 proc. nedarbo socialinio draudimo išmokos⁷¹.

Jei tėvas / motina nevykdo vaiko išlaikymo pareigos, tai alimentų gavėjas (atstovas pagal įstatymą) gali kreiptis į teismą, kad šis priimtų sprendimą dėl išieškojimo už šešis mėnesius ar ilgesnį laikotarpį (bet ne daugiau kaip už trejus metus), jei dėl pagrįstų priežasčių į teismą kreiptasi praėjus pusės metų terminui (CK 4:208 str. 3 d.). Jei alimentų mokėtojas neturi nuolatinių pajamų ar šios yra pernelyg menkos ir nepakankamos, tai teismas gali priimti sprendimą dėl išieškojimo, apimančio taip pat ir turtą⁷².

Be to, jei tėvas / motina neteikia paramos vaikui šešis mėnesius, kitas iš tėvų taip pat gali pateikti skundą Vaiko gerovės tarnybai (vengr. *Gyámhivatal*, angl. *Child welfare agency*), o pastaroji gali perduoti atvejo nagrinėjimą generaliniam prokurorui (*general prosecutor*), kuris pradeda bylą (CK 4:208 str. 1 d.)⁷³.

Pagal Baudžiamąjį kodeksą⁷⁴, asmeniui, tyčia vengiančiam vaiko išlaikymo pareigos, nustatytos kompetentingos institucijos sprendimu, taikoma baudžiamoji atsakomybė (*criminal offence*) ir iki dvejų metų laisvės atėmimo bausmė. Bausmė neskiriama, jeigu atsakovas įvykdo savo įsipareigojimus prieš pirmosios instancijos teismui priimant sprendimą byloje (212 str. 1 ir 3 d.)⁷⁵.

Vaiko apsaugos ir vaiko gerovės administracijos įstatymas⁷⁶ nustato, jog teisę į išlaikymą turinčio vaiko tėvas / motina ar kitas atstovas pagal įstatymą gali teikti pagrįstą prašymą Vaiko gerovės tarnybai dėl vadinamosios išankstinės išmokos (*advance payment*) laikino mokėjimo (§ 22–24). Kartu su prašymu turi būti pateikiami tokie dokumentai kaip pareiškėjo gaunamų pajamų deklaracija, teismo galutinis sprendimas dėl paramos vaikui ar dokumentas, įrodantis inicijuotą procesą dėl priklausančių alimentų atgavimo. Vaiko gerovės tarnyba įsitikina ir tuo, ar alimentai nebuvo mokėti bent šešis mėnesius iki prašymo pateikimo. Išankstinė alimentų išmoka skiriama, jei pareiškėjo šeimoje vienam asmeniui tenkanti pajamų dalis nesiekia dviejų minimalių senatvės pensijų dydžio, pareiškėjas jau yra kreipęsis dėl teismo priteistos paramos vaikui išieškojimo ir mėginimai išieškoti iš skolininko atlyginimo ar kitų pajamų, ar turto buvo nesėkmingi ar laikinai sustabdyti, ar buvo atgauta tik dalis (mažiau kaip 50 proc.) priklausančių lėšų. Esant reikalui, Vaiko gerovės tarnyba užklausia teismo ar antstolio informacijos dėl išieškojimo eigos ir rezultatų, taip pat gali pasitikslinti pateiktus duomenis, kreipiantis į darbdavį. Be to, Vaiko gerovės tarnyba apie savo veiksmus informuoja skolininką ir paragina jį neatidėliotinai įvykdyti pareigą sumokėti alimentus. Ši tarnyba savo priimtus sprendimus taip pat praneša skolininko darbdaviui, su išieškojimu susijusiam teismui ir antstoliui, skolininko adreso vietos prokuratūrai (*prosecutor's office*) ir notarui (*notary*) ir savarankiško administracinio vieneto – Budapešto ar medės (veng. *megye*) valdžios institucijai, kuri skiria išankstinę išmoką⁷⁷. Šios išmokos maksimali suma lygi 50 proc. minimaliosios senatvės

⁷¹ *Maintenance claims – Hungary:*

https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-hu-en.do?member=1#toc_2

⁷² *Ten pat.*

⁷³ *ECPRD Request no 3130 – Enforcing child maintenance (support) payments*, 2016.

⁷⁴ *Törvény a Büntető Törvénykönyvről*: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv>

⁷⁵ *Maintenance claims – Hungary:*

https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-hu-en.do?member=1#toc_2

ECPRD Request no 3130 – Enforcing child maintenance (support) payments, 2016.

⁷⁶ *Törvény a gyermekek védelméről és a gyámsági igazgatásról*: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.tv>

⁷⁷ *Maintenance claims – Hungary:*

pensijos⁷⁸. Maksimali mokėjimo trukmė – treji metai, su galimybe vieną kartą pratęsti terminą dar trejiems metams⁷⁹. Išankstinės išmokos sumos yra išieškomos iš skolininko tokia tvarka, kokia yra išieškomi nesumokėti mokesčiai⁸⁰.

Vokietija

Tėvų pareiga materialiai išlaikyti savo vaikus, kol šie įgyja išsilavinimą ar gali patys save išlaikyti, yra įtvirtinta Civiliniame kodekse⁸¹ (§1601–1615n). Teismas, priteisdamas alimentus, jų dydį nustato vadovaudamasis rekomendacine vadinamąja Diuseldorfo lentelė (vok. *Düsseldorfer Tabelle*) ir atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes, alimentų mokėtojo pajamas⁸².

Pagal Išankstinių vaiko išlaikymo išmokų įstatymą⁸³, valstybė laikinai ar iki vaiko pilnametystės gali skirti išankstines išlaikymo (alimentų) išmokas (vok. *Unterhaltsvorschuß*), jei įpareigotas jas mokėti asmuo nevykdo tos pareigos⁸⁴. Federalinė vyriausybė finansuoja 40 proc., o žemių valdžia – 60 proc. išmokų, kurių mokėjimas priskirtas valstybinių teritorinių Jaunimo rūpybos tarnybų (vok. *Jugendamt*, angl. *youth welfare offices*) kompetencijai. Teisė į paminėtą išmoką nepriklauso nuo pareiškėjo pajamų / turinės padėties. Šiomis išankstinėmis išmokomis siekiama suteikti bazinį minimalų išlaikymą ir nustatomas išmokos dydis nėra siejamas su alimentų mokėjimo pareigos nevykdančio asmens pajamomis. Iš išankstinės alimentų išmokos yra atskaitoma vaiko pašalpos (*child benefit*), jei tokia gaunama, suma⁸⁵. Jei vaikas yra 12–17 metų amžiaus, taikomos šios papildomos sąlygos: pareiškėjas (motina / tėvas) ir vaikas negauna pašalpos (-ų) pagal Socialinio kodekso II knygos nuostatas ir, skyrus išankstines alimentų išmokas, nebereikėtų prašyti pašalpos pagal Socialinį kodeksą, o tuo atveju, kai gaunama papildomoji nedarbo išmoka (*supplementary unemployment benefit*) pagal pastarąjį kodeksą, tai gaunamos bruto pajamos (*gross income*) turi siekti bent 600 Eur/mėn.⁸⁶

Valstybinės išankstinės alimentų išmokos sąlyga – tėvas / motina kartu su vaiku turi gyventi atskirai nuo to, kuris yra įpareigotas išlaikyti vaiką. Jei tėvai nenutraukę santuokos, tai turi gyventi skyrium (separacijos atvejis). Gyvenimas skyrium suprantamas kaip bendro namų ūkio ir sugyvenimo nebuvimas, nebūtinai išsikraustant į skirtingus būstus. Išankstinės alimentų išmokos mokėjimas sustabdomas, jei su vaiku likęs tėvas / motina sudaro naują santuoką⁸⁷.

Pateikus prašymą dėl tokios išankstinės išmokos, būtina bendradarbiauti su tarnyba, padėti identifikuoti vaiko tėvą, dalyvauti teisminiame procese. Jaunimo rūpybos tarnyba atsakinga už jos sumokėtų išankstinių alimentų išmokų išieškojimą iš skolininko, nevykdančio vaiko išlaikymo pareigos⁸⁸.

Pareigos materialiai išlaikyti savo vaiką tyčinis nevykdymas, tuo sukeliant pavojų išlaikytinio gyvybinių poreikių užtikrinimui, užtraukia taip pat ir baudžiamąją atsakomybę bei laisvės atėmimo

https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-hu-en.do?member=1#toc_2

⁷⁸ ECPRD Request no 2162 – Advance child maintenance support, 2012.

⁷⁹ Kormányablakok – Gyermektartásdij megelöllegezése iránti kérelem:

<http://kormanyablak.hu/hu/feladatkorok/52/SZGYH00019>

⁸⁰ ECPRD Request no 2162 – Advance child maintenance support, 2012.

⁸¹ Bürgerliches Gesetzbuch: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>

⁸² European judicial network: maintenance claims – Germany:

https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-de-en.do?member=1

⁸³ Gesetz zur Sicherung des Unterhalts von Kindern alleinstehender Mütter und Väter durch Unterhaltsvorschuße oder -ausfalleistungen: <http://www.gesetze-im-internet.de/uhvorschg/index.html>

⁸⁴ Maintenance advance:

<https://familienportal.de/familienportal/meta/languages/family-benefits/maintenance-advance--141942>

⁸⁵ Fragen und Antworten zum Unterhaltsvorschuß: <https://familienrecht-direkt.de/en/unterhaltsvorschuß/>

⁸⁶ Senate department for education, youth and family – maintenance advance:

<https://www.berlin.de/sen/bjf/en/family-and-children/maintenance-advance/>

Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: Was ist Unterhaltsvorschuß?:

<https://familienportal.de/familienportal/familienleistungen/unterhaltsvorschuß/was-ist-unterhaltsvorschuß--125226>

⁸⁷ Fragen und Antworten zum Unterhaltsvorschuß: <https://familienrecht-direkt.de/en/unterhaltsvorschuß/>

⁸⁸ Ten pat.

iki 3 metų bausmę ar baudą (BK⁸⁹ 170 str. 1 d.)⁹⁰.

Izraelis

Nacionalinio draudimo įstatymo, taip pat kitų socialinio draudimo srities įstatymų (pavyzdžiui, Pajamų palaikymo įstatymo) pagrindu, veikiantis Nacionalinis draudimo institutas (toliau – NDI) yra atsakingas už šalies gyventojų socialinę rūpybą ir užtikrina pragyvenimo bazinį lygį tiems, kas negali patys tuo pasirūpinti. Šis institutas moka pašalpas (angl. *benefits*), tuo būdu padėdamas išgyventi tokius sunkius laikotarpius kaip darbo netekimas, neįgalumas ar nelaimingi atsitikimai darbe⁹¹.

Išlaikymo įstatymo vienas iš tikslų – padėti Izraelyje gyvenančioms (angl. *residents*) moterims ir vaikams, negaunantiems alimentų, nepaisant turimo teismo sprendimo, įpareigojančio tėvą mokėti išlaikymo išmokas. Tokiu atveju, pagal šį įstatymą, nustatytus reikalavimus atitinkantiems alimentų gavėjams NDI kas mėnesį moka išankstines alimentų išmokas, o skolą išieško iš skolininko, nevykdžiusio teismo įpareigojimo suteikti vaikui materialinį išlaikymą. NDI mokamos išmokos dydis lygus tam, kuris nurodytas teismo sprendime dėl alimentų priteisimo arba tam, kuris nustatytas teisės aktais, priklausomai nuo to, kuris iš šių dviejų dydžių yra mažesnis. Jei NDI išieškota iš skolininko alimentų suma yra didesnė už instituto sumokėtas išmokas, tai alimentų gavėjui grąžinamas skirtumas⁹².

Teisė į NDI skiriamas išankstines alimentų vaikui išmokas įgyjama gyvenant Izraelyje (angl. *resident*), turint teismo sprendimą dėl alimentų priteisimo ir jų negavus iš įpareigoto mokėti asmens. Pastarasis taip pat turi būti gyvenęs Izraelyje teismo sprendimo priėmimo metu ar ne mažiau kaip 24 mėnesius iš 48 iki paminėto teismo sprendimo priėmimo dienos⁹³.

Kad NDI skirtų išankstines alimentų išmokas, jų gavėjas turi atitikti taip pat ir bet kurią iš šių sąlygų:

- moteris, turinti vaiką, yra susituokusi (angl. *is married*) su asmeniu, kuris įpareigotas mokėti (teismo sprendimas dėl išlaikymo gali būti priimtas dėl moters, vien tik vaiko ar jų abiejų)⁹⁴. Moteris gali būti ir nenutraukusi santuokos su vyru, iš kurio yra teismo priteistas išlaikymas;
- moteris, turinti vaiką, nėra sudariusi santuokos su asmeniu, kuris įpareigotas mokėti, jei teismo sprendimas priimtas vien dėl vaiko išlaikymo;
- be motinos globos likusiam vaikui (angl. *is not in his mother's custody*) teismas priteisęs išlaikymą, kurio, didžiąja dalimi, nesuteikia valstybės ar vietos valdžia;
- vaikas yra tėvo globoje (angl. *is in his/her father's custody*) ir tėvas gauna iš motinos teismo priteistą išlaikymą vaikui;
- vaikas, vyresnis kaip 18 metų amžiaus, negali pats užsidirbti pragyvenimui⁹⁵.

Teikiant NDI prašymą dėl išankstinės alimentų išmokos, reikia pridėti 2 kopijas teismo sprendimo dėl alimentų, nurodyti savo sąskaitos numerį, 3 mėnesių pajamų deklaraciją, jeigu yra gaunama pajamų.

Asmuo, nevykdęs įpareigojimo mokėti alimentus, gali per 45 dienas nuo pranešimo (apie

⁸⁹ *Strafgesetzbuch*: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>

⁹⁰ *ECPRD Request no 3130 – Enforcing child maintenance (support) payments*, 2016.

⁹¹ *The National Insurance Institute – benefits*: <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Pages/default.aspx>
The National Insurance Institute – about: <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/About/Pages/default.aspx>

⁹² *The National Insurance Institute – maintenance (alimony)*:
<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Alimony/Pages/default.aspx>

⁹³ *The National Insurance Institute – Conditions of entitlement*:
<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Alimony/entitlement/Pages/default.aspx>

⁹⁴ *The National Insurance Institute – who is entitled?*:
<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Alimony/entitlement/Pages/Who-is-entitled.aspx>

⁹⁵ *The National Insurance Institute – who is entitled?*:
<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Alimony/entitlement/Pages/Who-is-entitled.aspx>

prašymo dėl išlaikymo išmokos patvirtinimą) gavimo sumokėti susidariusią skolą NDI. To nepadarius, skolos išieškojimas perduodamas Įstatymų vykdymo ir išieškojimo institucijai (angl. *Law enforcement and collection authority*)⁹⁶. Ši institucija, kaip pagalbinis struktūrinis vienetas, veikiantis prie Teisingumo ministerijos, įsteigta 2009 m. sausio mėn.⁹⁷

Moldova

2001 m. įsigaliojusio Šeimos kodekso⁹⁸ 16 skyriuje įtvirtinta išlaikymo išmokų išieškojimo tvarka. Įprastai išlaikymo išmokos išieškomos nuo suinteresuotos šalies (kreditoriaus) ieškinio pateikimo dienos, tačiau, jei nustatoma, kad iki ieškinio pateikimo suinteresuotoji šalis ėmėsi priemonių gauti išlaikymą, tačiau atsakovas (skolininkas) vengė mokėti, išlaikymo išmokos gali būti išieškomos ir už ankstesnį laikotarpį (98 str.).

Skolininko darbdavys (rus. *nampou*) kiekvieną mėnesį iš skolininko atlyginimo ir / ar kitų pajamų privalo sulaikyti (atskaityti) išlaikymo sumą ir ją perduoti ar pervesti kreditoriui ne vėliau kaip per tris dienas nuo nustatytos atlyginimo ar kitų pajamų mokėjimo dienos (100 str.).

Išlaikymo atskaitymas pagal notaro patvirtintą sutartį dėl išlaikymo mokėjimo gali būti vykdomas ir tais atvejais, kai sulaikymo suma pagal tokį dokumentą viršija 50 proc. gaunamo atlyginimo ar kitų pajamų sumos (101 str.). Skolininko darbdavys privalo per tris dienas pranešti teismui apie asmens, mokančio išlaikymą, atleidimą. Pasikeitus darbo ar gyvenamajai vietai skolininkas per tris dienas privalo informuoti teismą (102 str.).

Jei skolininkas negauna atlyginimo ar kitų pajamų arba jų nepakanka sumokėti išlaikymą, išlaikymo sumos atskaitomos iš finansų įstaigose jo sąskaitose esančių lėšų arba komercinėms ir nekomercinėms organizacijoms perduotų lėšų, išskyrus atvejus, kai šios lėšos buvo perduotos nuosavybės teise (103 str.). Jei skolininkas tokių lėšų neturi arba jomis disponuoja, tačiau jų nepakanka išlaikymo įsipareigojimams įvykdyti, išieškojimas taikomas visam jam priklausančiam kilnojamam ir nekilnojamam turtui, į kurį gali būti nukreiptas išieškojimas (kuris vykdomas bendrąja civilinio proceso tvarka⁹⁹).

Jei skolininkas laikotarpiu, kurio metu susidarė išlaikymo įsiskolinimas, nedirbo ar nepateikė dokumentų, patvirtinančių jo gaunamą atlyginimą ar kitas pajamas, įsiskolinimo dydį nustato antstolis, atsižvelgęs į šalies vidutinį darbo užmokestį įsiskolinimo nustatymo dieną (104 str.).

Jei išlaikymo įsiskolinimas susidarė dėl asmens, privalančio mokėti išlaikymą pagal išlaikymo sutartį, kaltės, šis asmuo atsako sutartyje nustatyta tvarka. Jei išlaikymo įsiskolinimas susidarė dėl asmens, privalančio mokėti išlaikymą pagal teismo sprendimą, kaltės, šis asmuo kreditoriui moka delspinigius – vieną dešimtąją procento nuo įsiskolintos sumos už kiekvieną vėlavimo dieną (106 str.).

Šeimos kodekse įtvirtinta, kad nepilnamečiams vaikams yra išieškomos tokios išlaikymo išmokos: vienam vaikui – ketvirtadalis atlyginimo ir / ar kitų pajamų, dviem vaikams – viena trečioji, o trimis ir daugiau vaikų – pusė atlyginimo ir / ar kitų pajamų (75 str.). Teismas, atsižvelgęs į įvairias reikšmingas šalių aplinkybes, gali sumažinti ar padidinti išieškomos sumos dalį. Atkreiptinas

⁹⁶ *The National Insurance Institute* –

<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Alimony/Pages/Collectingmaintenancepaymentsfromthede debtor.a spx>

⁹⁷ *Law enforcement and collection system authority:*

https://www.gov.il/en/departments/law_enforcement_and_collection_system_authority

⁹⁸ Семейный кодекс Республика Молдова: <http://bizlex.ru/18-semeynyy-kodeks-respublika-moldova.html>

⁹⁹ Civilinio proceso kodekso 176 straipsnyje nustatyta tvarka, kuri taikoma turto areštui. Pagal šio straipsnio nuostatas, organizacijos ar fizinio asmens, turinčio verslininko statusą, turtui areštas taikomas tokia eilės tvarka: pirmą eilę areštuojami vertybiniai popieriai, piniginės lėšos, lengvasis transportas, biuro dizaino dalykai ir panašus turtas; antrąją eilę – produkcija (prekės), kitos materialinės vertybės, tiesiogiai nesusijusios su gamyba; trečiąją – nekilnojamoji turtas, žaliavos, medžiagos, transportas, įranga ir panašūs dalykai, skirti naudoti gamyboje; ketvirtąją – turtas, kurį perdavė kitas asmuo. (Гражданский процессуальный кодекс Республики Молдова от 30 мая 2003 года № 225-XV: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30397949#pos=1342;-28)

dėmesys, kad tais atvejais, kai vieni vaikai lieka su tėvu, o kiti su motina, nustatomos konkrečios sumos išlaikymo išmokos, mokamos vienam iš mažiau apsirūpinusių tėvų. Jei asmuo, privalantis mokėti išlaikymą vaikui, gauna nereguliarių atlyginimų ar kitas pajamas, negauna atlyginimo ar kitų pajamų arba iš esmės kenkia kitos šalies interesams, teismas gali nustatyti konkrečios pinigų sumos išmoką, išieškomą kas mėnesį, arba nustatyti konkrečios pinigų sumos išmoką kartu su atlyginimo ar kitų pajamų dalimi (76 str.).

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus

Patarėja Dainora Valiukaitė

Tel. (8 5) 239 6187, el. p. dainora.valiukaite@lrs.lt

Patarėja Dalia Juknevičiūtė

Tel. (8 5) 239 6185, el. p. dalia.jukneviciute@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija.

Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2021